

v Trstu in v Gorici, je bilo čuti že raznih pritožeb v tej visoki zbornici, toda pomoči jim ni bilo nikake. Zakaj vendar ne? Kdo je tega kriv? Krivo je ravno avstrijsko uradništvo, ki tu noče poseči vmes, gori do namestnikov in izvestnih ministrov.

Na ta način prihajam do drugega glavnega uzroka, ki je zaprečil, da se v nas Slovencih ni izvel člen 19. državne osnovne postave. Stan uradnikov je v nas skoro izključno nemški, na Primorskem italijanski. Kar se tiče njegovega političnega mišljenja, stoji pa isti skoro brez izjeme istotako v taboru nam sovražnem. Nemskoliberalna stranka je namreč izborna umela to, da je vsikdar vsa najvažnejša mesta uradniška popolnjevala s svojimi strankarskimi somišljeniki. Iz tega pa so sledile za nas Slovence največje neprijetnosti, krivice in sovražnosti, in sicer v trojnem pogledu.

Pred vsem tožimo o tem, da naši ljudje le redko, težko ali celo ne dobijo službe v svoji domovini, to je okolnost, katero je celo dr. Menger nedavno pripoznal ko nedopustno, ko je rekel: Glavna zahteva vsacega národa mora biti ta, da njega sinovi niso izključeni od delovanja na sodiščih in v upravi. No, naše sinove je smatrati blizu ko izključene. Ako se kateri slovenski jurist prijavi v državno službo, se čisto niti ne vsprejme, ne dobi adjutuma. Prejšnji namestnik v Gradu, baron Kübeck, je rekel nekemu prosilcu: Pojdite, jaz ne potrebujem Slovencev! In če se je vendar kateri Slovenec posvetil javni službi, pa ne napreduje in se čisto zapostavlja na najbolj žaljiv način. Jaz opazujem že nad 30 let javno življenje pri nas, in sem v tej dolgi dobi naletel na mnoge slovenske sodne sluge, pisarje-dnevničarje, posebno slovenske eksekutorje, ali slovenskega okrajnega glavarja, ki bi bil še pri življenju, še nisem videl. Meni sta znana le dva okrajna komisarja slovenske národnosti, ki sta bila povzdignjena za okrajna glavarja. Toda le eden njiju je bil nastavljen na Slovenskem, drugi je moral v čisto nemško okrajno glavarstvo na Koroškem.

Težko da bi se motil, ako trdim, da v slovenskem delu Koroške in Štajarske sedaj ni niti enega okrajnega glavarja in težko tudi kateri okrajni komisar. In tu biva vendar skupaj nad pol milijona Slovencev. Tako postopanje državne uprave je globoko žaljivo za nas. — Sedaj hočem navesti eden slučaj najbolj žaljivega zapostavljenja nekega slovenskega uradnika. V nekem malem mestu južne Štajarske je bila razpisana služba poštnega upravitelja, za katero mesto sta prosila dva poštna kontrolorja, nameščena v enem in istem uradu. Starejši in boljši opravlja že dalj časa službo VIII. čina, je torej nad mlajšim. Vendar se je preskočil starejši, boljši kontrolor na korist mlajšemu v enem in istem uradu.

Taki slučajji se dogajajo, žal, pogosto in poostrujejo le národni prepír. K tej grajani okolnosti se pridružuje še druga, da namreč večinoma tuji uradniki niso zmožni našega slovenskega jezika; oni ne razumejo nas, a mi ne moremo občevati z njimi v našem materinem jeziku. V resnici je jako malo uradnikov vseh vrst, tudi profesorjev, ki bi bili popolnoma večji slovenskemu jeziku v govoru in pismu, večinoma poznajo ta jezik le nezadostno, mnogi pa prav nič.

Jaz sem letos sklical več javnih shodov, h katerim so došli okrajni komisarji: na eden shod je prišel neki mladi grof, na drugi neki stari grof, a nobeden ni razumel ni besedice slovenski. Poznam sodnega uradnika, ki mora imeti v rokah Janežičev slovar, da se more sporazumeti s slovenskimi strankami. Latinski pregovor pravi: »Ignoti nulla cupido«, to se pravi: Česar človek ne razume, tega ne spoštuje. Tako se godi našim uradnikom, ki ne razumejo našega jezika; oni ne spo-

štujejo istega, ga zaničujejo celo in se dadó zapeljati do same sovražnosti nasproti národu slovenskemu.

Zopet hočem navesti vzgledov. V najjužnejem mestu Štajarske je kupil nedavno neki Slovenec hišo, v katerem se je 12 let opravljala gostilniška obrt. Novi posestnik je hotel imeti koncesijo na svoje ime, toda čisto nemški okrajni glavar v čisto slovenskem okraju mu je odrekel koncesijo. Potem je vzel posestnik najemnika, ki je že imel koncesijo; isti je došel k okrajnemu glavarju, da bi prepisal koncesijo na to hišo. Okrajni glavar pa je rekel od besede do besede: »Vi hočete torej biti navideznik tega slovenskega pivovarja? Zastavljam vam svojo besedo, da tam se ne bode izvrševala gostilniška obrt, dokler bodem jaz vodil ta urad. Vi pa, za svojo osebo, morete prepisati koncesijo na katero si bodi hišo v mestu, to se dovoli, le ne na hišo tega slovenskega pivovarja.« To se pravi z drugimi besedami: Nemški okrajni glavar je tu uradoval strankarski in krivično, le iz srda do Slovencev. To je slučaj med stoterimi in tisočerimi. Jaz se sklicujem v tem pogledu na mnogoštevilne interpelacije v tej visoki zbornici, ko smo se pritožili radi rogoviljenja izvestnih profesorjev, okrajnih glavarjev, sodnih uradnikov itd., kakor nedavno tudi radi norosti okr. glavarja v Celoveu.

(Konec prih.)

Cerkvene zadeve.

Ljubljenec Božičev.

(Po Hattlerju.)

Kakor dobri stariši svojim otrokom postavijo božično drevesce in nanj obesijo obilne darove, tako postavi dostikrat tudi Bog dobrohotnega človeka v svet, da deli po njem revežem božične darove. Tako od Boga postavljeno božično drevesce je bil častitljivi Frančišek, ki je umrl leta 1604. kot samostanski brat pri karmelitih.

Kot mladenič je prišel res po božji previdnosti za strežnika v bolnišnico v Vilapaláci na Španskem. Oskrbnik bolnišnice mu je kmalu več, kakor vsem drugim, zaupal in mu je izročil posel, da pobira miloščino za bolnišnico. Frančišek je to z veseljem storil iz ljubezni do Boga. Imel je veliko sočutje do revežev in Bog je naklonil, da je nabral vedno več miloščine, kakor drugi prosilci.

Da je shranjeval miloščino, so mu dali posebno omaro in posebno sobico. Na to svojo omaro je postavil Frančišek Jezuščka, lepo iz lesa izrezljanega. Imenoval ga je svojega poroka, ker mu mora porok biti za vse, kar potrebuje za svoje reveže. Kolikorkrat je torej šel miloščino pobirati, pokleknil je poprej pred Jezuščka in molil: »Ljubi Jezušček! Sedaj grem prosit. Oh, daj mi kaj za svoje ljubljence.« Menil je s tem bolnike, katerim je stregel. Če je prosil pri ljudeh, rekel je: »Dobri ljudje, mi li hočete dati kaj za ljubljence Jezuščekove? Zastavim vam njega za poroka, da vam bo vse zopet povrnil.« Ta njegova otroška priprostost je mnoge nagnila, da so mu delili obilo darov. Tedaj je Frančišek poln veselja hitel z njimi v bolnišnico in v svojo sobico, jih položil Jezuščku k nogam in rekel: »Glej, ljubo dete, koliko so mi ljudje dali za tvoje ljubljence. Zastavil sem tebe za poroka, torej glej, kako jim boš zopet povrnil.« Nabrano miloščino je poln ljubezni razdelil med bolnike in jim stregel, kakor mati svojim otrokom. Da pa je imel čas za molitev, spal je samo tri ure na trdi klopi.

Največje veselje je bilo za brata Frančiška, kedar so prišli božični prazniki, rojstni dan njegovega ljubega

Jezuščeka. Ta dan je bil pravi dan veselja njegovim revežem. Že v nedeljo pred božičnim praznikom dal je v vseh cerkvah oznaniti, da so povabljeni na božični praznik v bolnišnico na kosilo vsi reveži, ki prinesejo potrdilo, da so bili pri spovedi in pri sv. obhajilu. Potem je šel Frančišek k svojim dobrim prijateljem, posebno k premožnim, in je naprosil denarja, mesa, sočivja, moke in drv. Česar ni mogel naprositi, izposodil si je in jim dal potrdilo z besedami: »Gotovo vam bom plačal.«

Že prvokrat, ko je tako prosil za božična darila, nabral je dva vola, 30 ovc, 14 svinj, 20 mernikov moke, veliko sočivja in 600 gld. Prišlo je nad 1000 revežev. Frančišek jih je z veseljem sprejel, opravil ž njimi molitev k Jezuščeku, jim potem razdelil z drugimi strežniki jedila in dal povrh še vsakemu tri krone, skrbno v papir zavite. Revežem, ki so se sramovali priti ali ki so bili stari in bolni, je poslal njih delež na dom.

(Konec prih.)

Gospodarske stvari.

Nekaj o kupčiji živine.

Da pri kupčiji, prodaji ali menjanju v prepire, pravde in sovraštvo ne pridemo, je potrebno, da poznamo tudi postavne določbe. Žal, da med našim ljudstvom zaradi kupčije tolikokrat nastanejo prepiri in drage pravde, in dostikrat tudi tisti, ki pravdo dobi, mora svojemu zastopniku stokrat več plačati, kakor je stvar, za katero se pravda, vredna.

Nekateri barantači so res pravi mojstri goljufje; kravo zna v deveta nebesa hvaliti, da ima več ko skal mleka; ji poprej stolče vime, da oteče, ter pravi, da je ravno tele povrgla, postruga roge itd. Nekaterih eden, ki so se med seboj zmenili, gre na videz kupovat, obljubi dobro ceno, pa prodajalec glasno blebeče, da tako dobrega živinčeta za tako ceno ne proda. Na take in razne druge zvite govore in spletke se večkrat marsikateri ogoljufa.

Živina ima različne bolezni in napake, pa tožbe, tudi večkrat nastanejo, da je predrago plačal, se potem kesa in bi rad živino nazaj spravil ali ceneje dobil ter začne razne uzroke iskati ali tudi najde kako zunanjo napako. Najpoprej si zapomnimo, da pri kupčiji moraš na vse zunanje napake in bolezni dobro paziti, da se ti ne bo reklo, kje si pa oči imel, in s pravdo bi nič ne opravil. Vsaka prodaja ali menjava živali se mora, da je pogodba veljavna, od dotičnih strank prostovoljno skleniti.

Večkrat pa prodajalec kupeca zmoti in ukane, in postava razločuje, da je taka pogodba neveljavna, če je zmota, v katero je prodajalec kupeca spravil, na glavnem ali važnem delu. Je zmota (goljufija) na stranskem delu, ostane pogodba neveljavna, pa ima pravico do odškodnine.

Oglejmo si vzgled: 1. A proda sirarju kravo s pogojem, da bo o novem letu gotovo povrgla, in sicer jo s tem pogojem kupi. V takem slučaju je kupčija neveljavna, če bi krava o novem letu ne povrgla, pa potrebnosti sta dve priči ali pa pismena pogodba.

2. Sirar kupi od B kravo za 100 gld., da bo o novem letu povrgla, pa ker se to ni zgodilo, pogodba se tudi ne more razdreti, kajti on bi bil kravo kupil, če bi tudi ne bila ravno o novem letu povrgla, in sirar zamore le odškodnino zahtevati.

Ko bi pa sirar niti vprašal ne bil, kdaj bo krava povrgla, kupec pa rekel okoli novega leta, tedaj bi ne mogel, če bi krava pozneje povrgla, kake odškodnine zahtevati. Če bi kak »mašetar« (posredovalec) kravo

hvalil in rekel, da ima polovico več mleka, kakor je res, bi ne mogel prodajalca iztožiti, če ni on sam tisto potrdil in zagotovil. (Konec prih.)

Sejmovi. Dne 28. decembra v Vitanju, Spielfeldu in Stradnu. Dne 30. decembra v Imenem (za svinje). Dne 31. dec. na Bregu pri Ptujju (za svinje).

Dopisi.

Iz Teharij. (Nemškutariji je odklenkalo.) Poldrugo leto že gospodarji večina novega narodnega odbora občinskega. Volilci so zadovoljni ž njim in posebno tudi z g. županom, ki je vnet za vsako dobro in občini koristno reč. Ali tri črne pike so še bile v odboru teharske občine, katere so delale narodnim odbornikom in posebno g. županu veliko preglavice. Voter Jelek, oče Resnik in dolgi Martin so še trobili v nemškutarski rog. Da so Voter Jelek Nemeč, njim tega ne zamerimo; da sta pa Resnik in dolgi Martin vlekla na njegovo stran in pozabila, da jih je rodila slovenska mati, to ni možato. Posebno zadnji je vse graje vreden. Z nami je agitiral zoper nemškutarje in upil »Živijo Slovenci«, kolikor mu je njegovo precej široko grlo dalo. Ker pa ni postal župan; se je oklenil Jeleka in Resnika. Ta trojica je zmeraj nasprotovala našim možem. Vsa besna je pa postala, ko so narodni možje izvolili šest zaslužnih mož častnim občanom teharskim. Dolgi Martin je pri seji z nogami in rokami klatil in klobuk po sobi metal, da smo mislili, da ga bo treba spremljati v neko hišo blizu Gradca. O Martin! Ko bi tvoja pamet bila vsaj polovico tako dolga, kot roke in noge! Pa kaj se če, če ni, pa ni! In če z lučjo po dnevu iščeš, ne boš našel trohice, tiste stvari, ki se ji pravi pamet! Ali ni škoda, za podplate, ki ste jih raztrgali, ko ste lazili od enega odbornika do drugega, da bi jih pregovorili? Nasi so stali trdni, kakor skala. Ker ne morejo odbornikov pregovoriti, napišejo »Voter« pismo občinskemu uradu, katero kimovca Bartl in Martin podpišeta in cela trojica se odpove časti občinskega odbornika. Drugi dan smo brali na občinski deski sledečo žalostno naznanilo: »Občinski urad Teharje naznanja »tužno« vest vsem občanom, da so Voter Jelek, Resnik in dolgi Martin preminoli kot občinski odborniki. Njihova zapuščina: to je napake in pregreški pri občinskem gospodarstvu, je jako velika. Vsak si jih lahko ogleda pri podpisnem uradu.« — S tem je torej pri nas za večno nemškutariji odklenkalo.

Iz Ljutomera. (Nemška šola.) Tri leta že životari ta šola. Po preteku te dōbe naj kažejo svetu številke in imena, kako je potrebna taka šola. O veliki noči leta 1894. se je otvorila in sicer »samo za otroke nemških starišev ljutomerskega trga«. Takih otrok je obiskovalo solo 1894. leta 31, leta 1895. 41 in leta 1896. 45. Se ve, da je med temi učenci le katera bela vrana, ki bi smela trditi svoje nemško pokolenje. V dokaz imena: Anošek, Božič, Choc, Drnjač, Kolar, Kornpichl, Kenjer, Merič, Namestnik, Novak, Ortner, Prager, Praunseis, Sidarič, Stermec, Šterman, Steiner, Toriser, Aiber, Vodopiuc, Vrbnjak, Vrabič itd. Poznavateljem naših razmer je itak znano, da so mnogi izmed navedenih prisiljeni obiskovati nemško šolo, ker drugače zgubijo njihovi stariši službo ali stanovanje ali delo. Vsled pogodbe z nemškim sulvereinom, ki je postavil za to šolo novo poslopje, moralo bi se na njej učiti izključno le v nemškem jeziku, a nemški učitelj se je kmalu prepričal, da je tudi njemu treba hoditi naravne poti, namreč najprej razlagati otrokom v materinščini, potem še le